

LUNDS UNIVERSITET

Språk- och litteraturcentrum, nordiska språk

SSLK01

Johanna Hansson

Kandidatuppsats, 15 hp

HT 2008

Vad är det klara i *Klartext*?

Handledare: Gunlög Josefsson

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	1
2. Material och urval	1
3. Bakgrund	2
3.1 Om <i>Klartext</i>	3
3.2 Om <i>Ekot</i>	3
3.3 Om programmen den 7 november 2008	3
4. Teori	4
4.1 Den lexikogrammatiska modellen	4
4.1.1 Nominal eller verbal	5
4.1.2 Specifik eller allmän	5
4.1.3 Abstrakt eller konkret	6
4.1.4 Sammanfattning av den lexikogrammatiska modellen	7
4.2 Textbindning	7
4.3 LIX	8
4.4 Klarspråksprinciper	8
4.5 Frekvenssiffror	9
4.6 Lagerholms analys av nyheter från <i>Ekot</i>	10
5. Metod	11
6. Resultat	12
6.1 Nominal eller verbal	12
6.2 Specifik eller allmän	13
6.3 Abstrakt eller konkret	18
6.4 Sammanfattning av den lexikogrammatiska modellens resultat	20
6.5 Textbindning	20
6.6 Enkla ord	21

6.7 Talhastighet och LIX	22
7. Diskussion	23
8. Sammanfattning	27
Referenser	
Bilaga 1	31
Bilaga 2	35

1. Inledning

Mellan kl. 18.00-18.10 varje vardag kan man höra ett program på Sveriges Radio P4 som heter *Klartext*. ”Nyheter förklarade på ett enkelt sätt” (Klartext 2008b) är programmets slogan. Jag har alltid tagit för givet att programmet har en uttalad strategi för att lyckas förklara nyheter så enkelt som de faktiskt gör. Min förhoppning var därför att man kunde få reda på nyhetsredaktionens strategi genom att gå in och läsa vad som står på deras webbplats, men på webbplatsen står ingenting om hur de arbetar med språket i nyheterna för att få det enkelt. Detta gjorde mig nyfiken på vad de gör för att få språket så enkelt. Målet med denna uppsats är därför att ta reda på vad det är som gör språket i radioprogrammet *Klartext* enkelt.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är inte att undersöka om *Klartext* lyckas tala klartext eftersom jag redan från det första programmet jag hörde ansåg att det var självklart att de lyckas. Istället ska uppsatsen fokusera på hur de gör, hur de använder språket för att lyckas.

Min hypotes är att det som till stor del gör språket i *Klartext* enkelt är att de har valt att använda enkla ord och att de ord som kan tänkas vara svåra ofta förklaras. En annan strategi tror jag kan vara att de använder sig av korta meningar och få bisatser.

2. Material och urval

Det primära materialet i denna undersökning kommer att vara ett transkriberat program från *Klartext* och ett transkriberat program från *Dagens eko kvart i fyra* på Sveriges Radio P1. En kort förklaring till varför *Dagens Eko kvart i fyra* kommer att finnas med i uppsatsen är för att ha någonting att jämföra *Klartext* med. Utförligare resonemang om detta finns i kapitlet nedan som heter *Metod*.

Jag har lyssnat på båda programmen den 31 oktober och den 3, 4, 5, 6 och 7 november år 2008 och funnit att *Klartext* och *Dagens Eko kvart i fyra* ofta tar upp olika många nyhetspunkter och sällan tar upp samma nyheter. Bara vid ett av dessa tillfällen tar de upp så många som tre gemensamma nyheter. Jag har valt att använda mig av sändningarna från den dagen då de mest liknar varandra, d.v.s. den 7 november 2008. Jag tror dessa två sändningar kan tillföra undersökningen mest då det är lättare att göra en jämförande undersökning när programmen tar upp samma nyheter eftersom man då kan se om de har valt att formulera sig på ungefär samma sätt eller helt olika.

I resten av uppsatsen kommer jag att förkorta *Dagens Eko kvart i fyra* till *Ekot*.

Resultatet av en undersökning, tror jag, ofta uppfattas som mer trovärdigt desto mer material man har undersökt och detta talar för att använda så många sändningar som möjligt i denna uppsats. Men jag har valt att istället fokusera på att jämföra två sändningar så noggrant som möjligt eftersom jag tror att både transkriberingen av texterna och sedan analyserna av dem är för tidskrävande för att man ska kunna gå på djupet i flera olika texter. Denna uppsats kan därför mer ses som en pilotundersökning, något som man senare kan bygga vidare på.

Det sekundära materialet består främst av böckerna *Stilistik* (2008) av Per Lagerholm, *Vägar genom texten* (1997) av Lennart Hellspong & Per Ledin, *Att analysera text* (2000) av Lars Melin & Sven Lange och av *Klarspråk lönar sig* (2006) av Anneli Hedlund. Den sistnämnda handlar om hur man gör för att skriva en text så att den blir lätt att läsa medan de tre andra verken först och främst handlar om hur man analyserar text. Dessa tre kompletterar varandra väl och tar till stor del upp samma saker och det är deras modeller och idéer som analysen kommer att utgå från. Då de ofta tar upp samma saker har jag valt att utgå från *Vägar genom texten* och att sen ytterligare komplettera den analysmodell som presenteras där med analysidéer från den andra litteraturen. Att fokus ligger på Hellspong & Ledins *Vägar genom texten* beror på att jag anser att deras analysmodell, som kallas den lexikogrammatiska modellen, är den mest heltäckande av de tre.

I alla tre analysböckerna har författarna gjort egna exempelanalyser. Per Lagerholm har i *Stilistik* gjort en sådan exempelanlys på en transkribering av en nyhetssändning av *Ekot*. En resumé av denna analys finns med i denna uppsats för att kunna komplettera den analys av *Ekot* som görs här.

Förutom materialet som är nämnt ovan används i denna uppsats också Sveriges Radios olika kanaler och programs hemsidor och ett e-brev från Kristina Milton från *Klartexts*-redaktion till det kapitel som heter *Bakgrund*. Detta brev finns i uppsatsförfattarens ägo. Dessutom används LIX-räknaren och SAOL som stöd och uppslagsverk i resultatet.

3. Bakgrund

Den första underrubriken i detta kapitel handlar om vad radioprogrammet *Klartext* gör och vilken deras målgrupp är. Nästa del i kapitlet handlar om samma sak fast om radioprogrammet *Ekot*. Den tredje och sista delen i detta kapitel ger en kort sammanfattning om vad de två nyhetssändningar som denna uppsats grundar sig på handlar om.

3.1 Om *Klartext*

Klartext är ett radioprogram som sänds i Sveriges Radio P4 varje vardag mellan 18.00-18.10. Sändningarna är alltså tio minuter långa. Det är ett nyhetsprogram som har invandrare, förståndshandikappade och personer med språkstörningar och lässvårigheter som målgrupp (Milton 2008). På *Klartexts* webbplats kan man få en sammanfattning av vad de gör: ”Varje vardagskväll berättar Klartext nyheter om politik, ekonomi, utrikesändelser och mycket annat. Klartext berättar om nyheterna på ett lite lugnare sätt och med enkla ord. Vi på Klartext vill att nyheter ska vara tillgängliga för alla” (Klartext 2008b).

3.2 Om *Ekot*

På vardagar kan man utspritt över hela dagen i Sveriges Radio P1 och P4 sammanlagt höra 34 sändningar av *Ekot*. Sändningarna är olika långa, den kortaste är två minuter lång och den längsta är 15 minuter lång (Ekot 2008b). På deras webbplats kan man läsa följande: ”Grunden för Ekots nyhetsvärdering är att det som sänds skall vara sant och relevant. Det ska också vara viktigt för många och ha konsekvenser för många. Ekots uppgift är att kontinuerligt följa också komplicerade nyheter på ett sådant sätt att de sätts in i ett sammanhang så att hela radions publik kan förstå och känna sig informerad” (Ekot 2008a). Målgruppen är inte lika specificerad som *Klartexts* är, det enda man får veta på webbplatsen är det som står ovan nämligen ”hela radions publik” (Ekot 2008a).

3.3 Om programmen den 7 november 2008

Klartexts nyhetsankare den 7 november 2008 är Kristina Milton och programmet tar denna dag upp fem olika nyheter. Den första nyheten handlar om det svenska försvaret men kan egentligen sägas vara två olika nyheter. Först får man veta att svenska soldater i Afghanistan har blivit beskjutna och sedan får man reda på att värnplikten ska förändras. Nyheterna om försvaret varar i nästan fyra minuter och utgör alltså nästan halva sändningen, bland annat får man höra en intervju med försvarsministern Sten Tolgfors. Innan det är dags för nästa nyhet får man höra *Klartext*-vinjetten. Sedan handlar det om att Volvo går dåligt och har förlorat över tre miljarder kronor den senaste tiden. Nästa nyhet handlar om försäljningsökningen på begagnade saker på Internet och efter det får man höra om extrapriser på lägenheter hos Skanska. Den sista nyheten som tas upp handlar om en undersökning gjord av Diskrimineringsombudsmannen som visar att de nationella minoriteterna inte får den

modersmålsundervisning de har rätt till och att de dessutom blir illa behandlade i skolan. Kristina Milton avslutar sändningen med att önska lyssnarna en trevlig helg (Klartext 2008a).

Ekots nyhetsankare heter denna dag Per Hedberg och han börjar med att ge en sammanfattning av vad som ska tas upp i programmet, så kallade nyhetsrubriker. Den första nyheten i *Ekot* handlar om det svenska presstödet och om det ska få finnas kvar eller inte för EU. Nästa nyhet handlar om Volvo Personvagnars miljardförlust. Denna nyhet är sammankopplad med nyheter om bilindustrin i USA. Bland annat får man höra en korrespondent i USA som rapporterar om situationen i USA utifrån krisen i bilindustrin. Man får också veta att Barack Obama ska hålla sitt första tal som vald president och Per Hedberg lovar att återkomma till detta i senare sändningar. Sedan går man över till att berätta om ett förslag som handlar om hur det svenska försvaret ska stöpas om. Man får höra en annan reporter berätta om förslaget och sen får man också höra korta intervjuer med både försvarsminister Sten Tolgfors (m) och försvarsutskottets ordförande Anders Karlsson (s) som har olika åsikter om förslaget. Den sista nyheten handlar också här om DO:s rapport om diskriminering av de nationella minoriteterna i skolan och reportern berättar att det är något som man redan tidigare under dagen har tagit upp. Detta inslag grundar sig på en intervju med skolminister Jan Björklunds statssekreterare Bertil Östberg som berättar om vilka åtgärder som har och som ska vidtas. Sedan berättar Per Hedberg att *Ekot* är slut och lämnar över till nästa program (Dagens Eko kvart i fyra 2008).

4. Teori

Detta kapitel är indelat i ett flertal olika underrubriker. 4.1 handlar om den lexikogrammatiska modellen och varje del i modellen har vars en underrubrik i detta delkapitel. 4.2 handlar om textbindning och 4.3 om LIX. I 4.4 kan man bekanta sig med klarspråksprinciperna utformade i *Klarspråk lönar sig* (Hedlund 2006). I 4.5 finns det tre tabeller som kommer att användas i analysen och i 4.6 kan man läsa en resumé av en liknande analys gjord av Lagerholm (Lagerholm 2008).

4.1 Den lexikogrammatiska modellen

Modellen som Hellspong & Ledin tar upp i boken *Vägar genom texten* (Hellspong & Ledin 1997) kallar de lexikogrammatiska dimensioner och är en textanalysmodell som behandlar både lexikon och syntax. Modellen i sin helhet återges översiktligt nedan i tabell 1. Modellen analyserar texter i tre dimensioner: nominal eller verbal, specifik eller allmän och abstrakt

eller konkret. För att bestämma vilken ytterlighet en text tillhör finns det i varje dimension fem till sju olika språkdrag om texten att ta ställning till.

4.1.1 Nominal eller verbal

Om en text är nominal eller verbal handlar t.ex. om informationstäthet, en nominal text är informationstät och därför oftast skriftspråklig medan en verbal text är informationsglös och därför oftast talspråklig. Det första språkdraget handlar om det finns ”många substantiv på bekostnad av verb och pronomen” (Hellspång & Ledin 1997:78) om texten är nominal och få om texten är verbal. Detta språkdrag har jag valt att förändra lite genom att istället räkna ut enkel nominalkvot, vilket är textens antal substantiv dividerat med antal verb (Lagerholm 2008:133). I tabell 2 nedan kan man utifrån nominalkvoten placera in en analyserad text i olika genrer beroende på vad resultatet av undersökningen har blivit. Många eller få långa nominalfraser, många attributiva eller adverbiala prepositionsfraser och många eller få bisatser är tre andra språkdrag i dimensionen nominal-verbal som jag kommer att undersöka. När det gäller få eller många bisatser är det dock så att de olika författarna inte är helt överens. Hellspång & Ledin anser att många bisatser tyder på en verbal, talspråklig text. Lagerholm däremot lämnar inte ett så entydigt svar utan visar på olika undersökningar som säger olika saker. Enligt Lagerholm finns det både undersökningar som har visat att många bisatser i en text tyder på en talspråklig stil och undersökningar som har visat att många bisatser tyder på en mer avancerad, skriftspråklig stil (Lagerholm 2008:126-129). Enligt den lexikogrammatiska modellen ska man även undersöka vad textens långa meningar beror på (Hellspång & Ledin 1997:78) men jag har valt att inte undersöka det, dels för att det finns mycket få ovanligt långa meningar i texterna och dels för att resultaten i de andra språkdragen räcker för att placera in programmen i rätt dimension. De två andra dimensionerna handlar mer om textens innehåll än om dess form.

4.1.2 Specifik eller allmän

Dimensionen specifik eller allmän handlar om hur detaljerad och specialiserad en text är och detta undersöker man genom att se på ordvalen. Många sammansatta substantiv, överlånga ord (d.v.s. ord som har minst 14 bokstäver), fackord och räkneord tyder på en specifik text medan få av de samma tyder på en allmän text. I denna dimension ska man också undersöka om det finns många eller få statiska verb och formord, många formord ”ger [...] satser och meningar sammanhang och form” (Hellspång & Ledin 1997:72). Dessutom undersöker man

om meningarna har en tendens till höger eller vänstertyngd (Hellspång & Ledin 1997:79). Här har jag också lagt till en undersökning om texternas fundament. Jag har undersökt medelvärdet på fundamentens längd (Lagerholm 2008:131) och även undersökt vilken sorts fras och vilken satsdel det är som befinner sig på fundamentplats. Enligt Melin & Lange (2000:16) kan satsdelen i fundamentet säga något om textens stil och t.ex. adverbial och bisatser i fundamentet tyder på en mer avancerad text.

4.1.3 Abstrakt eller konkret

Den sista dimensionen, abstrakt eller konkret, handlar om huruvida texten är närvarande i läsarens tid och rum. Detta gör man genom att se på användandet av abstrakta respektive konkreta substantiv. De abstrakta substantiven är ofta verbalsubstantiv vilka gör att ett handlande framstår mer som ett ting än en handling, d.v.s. att ett verb har förvandlats till ett substantiv (Hellspång & Ledin 1997:70). Man undersöker också om det finns personliga pronomen vilket i så fall tyder på att texten är konkret. Dessutom undersöker man om det finns många tids- och rumsadverbial och dynamiska verb i texten vilket i så fall tyder på att den är konkret. Om texten däremot innehåller många passiva verb kan det innebära att texten är abstrakt eftersom den som handlar i satsen då ofta är underförstådd (Hellspång & Ledin 1997:70). Tillsammans skapar de tre dimensionerna en bild av en texts svårighetsgrad (Hellspång & Ledin 1997:78-80).

4.1.4 Sammanfattning av den lexikogrammatiska modellen

Lexikogrammatiska dimensioner:

Nominal

Många substantiv på bekostnad av verb och pronomen
Många långa nominalfraser
Många attributiva prepositionsfraser
Få bisatser
Långa meningar orsakade av långa nominalfraser, många samordningar och/eller uppräkningsfraser

Verbal

Många verb och pronomen på bekostnad av substantiv
Få långa nominalfraser
Många adverbiella prepositionsfraser
Många bisatser
Långa meningar orsakade av långa prepositionsadverbial och/eller många underordnade satser

Specifik

Många sammansatta substantiv
Många överlånga ord
Många statiska verb
Många olika och långa formord, inklusive flerordsprepositioner
Många fackord
Många räkneord
Tendens till vänstertunga meningar

Allmän

Mest enkla substantiv
Mest korta ord
Få statiska verb
Korta och enkla formord, inga flerordsprepositioner
Få fackord
Få räkneord
Tendens till högertunga meningar

Abstrakt

Många abstrakta substantiv, t.ex. verbalsubstantiv och adjektivsubstantiv
Få tids- och rumsadverbial
Få dynamiska verb
Många passiva verb
Inga första och andra personens pronomen

Konkret

Många konkreta substantiv, t.ex. egennamn och beteckningar
Många tids- och rumsadverbial
Många dynamiska verb
Få passiva verb
Några första och andra personens pronomen

Tabell 1 Fritt från Hellspång, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten- handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur. S. 78-79.

4.2 Textbindning

Hur textens olika meningar och stycken hänger ihop påverkar också förståelsen av den och en tydlig textbindning är viktig för att läsaren ska kunna förstå texten. Textbindningen kan därför också studeras när man vill klassificera en texts svårighetsgrad. Alla tre böckerna tar upp textbindning men även här anser jag att Hellspång & Ledin gör det grundligast och har därför valt att använda mig av deras definitioner. Det finns fyra olika sorters textbindning: referensbindning, konnektivbindning, tematisk bindning och retorisk bindning (Hellspång & Ledin 1997:81-96). Referensbindning handlar om att det som håller ihop en text är

nominalfraser med samma referent, så kallade ledfamiljer. Exempelvis om orden *Carl Bildt*, *Bildt*, *utrikesministern* och *han* finns i samma text kan man som läsare räkna ut att texten handlar om samma person, d.v.s. Carl Bildt, oavsett vilket av orden som används. Det finns tre sorters ledfamiljer, dessa kallas identitet, delidentitet och association (Hellspång & Ledin 1997:81-84).

Konnektivbindning handlar om specifika ord som binder ihop satser och det finns fyra huvudgrupper: Additiva bindningar som används i beskrivande texter t.ex. *och*, temporala bindningar som används i berättande texter, t.ex. *när*, adversativa bindningar som används i argumenterande texter, t.ex. *men* och kausala bindningar som används i utredande texter, t.ex. *därför* (Hellspång & Ledin 1997:88-89).

Tematisk bindning handlar om tema-rema-principen, d.v.s. ”det nya bygger på det gamla och det okända på vad läsaren redan vet” (Hellspång & Ledin 1997:84). Tema är alltså det gamla och kända medan rema är det nya och okända i en mening. Enligt tema-rema principen placeras tema i början och rema i slutet av en mening, för att sammanhangen ska bli tydligare.

Den retoriska bindningen skiljer sig åt från de andra eftersom den handlar om att det är den språkliga utformningen och ofta språkljuden som binder ihop texten. Stilfigurer kan användas som retoriska bindningar, exempel på stilfigurer är sådana som upprepar, exempelvis allitteration. En sådan, som Hellspång & Ledin tar upp, är Julius Ceasars ”Veni, vidi, vici”. I uttrycket finns en tydlig upprepning och därmed också en tydlig rytm. Andra exempel på stilfigurer som också kan fungera som retoriska bindningar är anafor, parallellism och hopning (Hellspång & Ledin 1997:93-96).

4.3 LIX

Något som jag tror är intressant att undersöka för att få reda på en texts svårighetsgrad är texternas LIX-värde, något man gör genom att beräkna medeltalet ord per mening och sedan addera med procentandelen långa ord. Den summa man får fram genom denna uträkning går sedan att placera in i en tabell för hur komplex en text är (Melin & Lange 2000:75). En sådan modell finns i tabell 3 nedan.

4.4 Klarspråksprinciper

Ett annat sätt att undersöka svårighetsgraden på en text är att utgå från klarspråksprinciperna som finns i *Klarspråk lönar sig* (Hedlund 2006). ”Språket ska inte vara ett hinder för människor att ta del av samhällslivet, att förstå beslut och att engagera sig politiskt” (Hedlund

2006:9). Av denna anledning har Hedlund utvecklat något som hon kallar klarspråksprinciper, d.v.s. råd till skribenter som försöker skriva enkelt och tydligt. Principerna följer nedan:

- Tänk på läsaren och vilka förkunskaper denne har
- Hjälp läsaren genom att ha en tydlig struktur
- Börja alltid med den viktigaste informationen
- Skriv inte längre än nödvändigt
- Undvik ålderdomliga och svåra ord
- Om termer krävs; förklara dem
- Använd ett aktivt, och inte ett passivt, språk (Hedlund 2006:7-8)

4.5 Frekvenssiffror

Flera av sätten att analysera en text ovan har det gjorts många undersökningar om. Dessa har kommit fram till att olika sorters texter med olika svårighetsgrader ofta är uppbyggda på liknande sätt och när man idag analyserar nya texter kan man därför utgå från andra undersökningars medelvärden. Medelvärden av intresse för denna textanalys finns nedan.

Nominalkvot

Textgenre	Medelvärde för nominalkvot
Samtal	0,5
Muntlig debatt	0,7
Gymnasieuppsats	1,2
Debatttext	1,5
Tidning	1,6
Broschyr	1,7
Lärobok	1,9

Tabell 2. Ur Lagerholm, Per, 2008: *Stilistik*. Studentlitteratur. S. 250.

Tolkning av LIX-värde

LIX-värde	Texttyp
< 30	Mycket lättläst, t.ex. barnböcker
30-40	Lättläst, t.ex. skönlitteratur
40-50	Medelsvår, t.ex. dagstidning
50-60	Svår, t.ex. officiella texter
>60	Mycket svår, t.ex. byråkratiska texter

Tabell 3. Fritt från LIX, 2008.

Fundamentslängd

Texttyp	Medelvärde för fundamentalslängd
Samtal	1,4
Muntlig debatt	1,9
Tidning	2,8
Broschyr	3,1
Nyheter (radio)	3,2
Lärobok	3,3
Debatttext	3,4
Vetenskaplig text	3,4
Lagtext	6,0

Tabell 4. Ur Lagerholm, Per, 2008: *Stilistik*. Studentlitteratur. S.250.

4.6 Lagerholms analys av nyheter från Ekot

Lagerholm har gjort en analys av *Ekot* den 6 juni 2007 (Lagerholm 2008:202). Den är bara ungefär tre sidor lång och handlar mest om huruvida språket i *Ekot* är talspråkligt eller skriftspråkligt. Lagerholm kommer fram till att det endast är några få saker i språket som visar tecken på talspråkighet, ett sådant exempel är uttalet där ”de” blir ”dom” (Lagerholm 2008:203). Andra saker som han tar upp i sin analys är syntaxen i programmet. Hans analys visar att det finns få bisatser och att fundamenten är korta. När det gäller orden anser han att de ofta är precisa eftersom det finns många namn och exakta sifferuppgifter. Det finns också långa sammansättningar. Sändningen som Lagerholm har analyserat har också en hög nominalkvot då den innehåller ”dubbelt så många substantiv som verb och några långa nominalfraser” (Lagerholm 2008:203).

5. Metod

För att hitta vad i språket som gör det enkelt ska jag jämföra en sändning från *Klartext* med en sändning från *Dagens Eko kvart i fyra*. Jag har valt att använda mig av programmet *Dagens Eko kvart i fyra* av två anledningar. Den första anledningen är att programmet bara sänds två timmar före *Klartext* och kan därför tänkas ta upp samma nyhetspunkter. Den andra anledningen är att programmet är lika långt som *Klartext*, båda varar i tio minuter. Att jag vill jämföra två olika nyhetsprogram beror på att jag tror att det är svårt att mäta om en text är enkel eller inte utan att ha något att relatera till. Detta förstärks av det faktum att den lexikogrammatiska analysen genomgående skiljer dimensionerna åt genom orden *få* och *många*, exempelvis har en nominal text få bisatser medan en verbal text har många bisatser. I slutändan är det alltså upp till den som analyserar att bedöma vilken dimension en text tillhör genom att bestämma vad som räknas som få respektive många. Denna bedömning måste göras utifrån varje enskilt språkdrag eftersom det inte fungerar att ha samma gräns för t.ex. procentandelen formord som för räkneord.

Genom att jämföra med *Dagens Eko kvart i fyra* bör det vara lättare att bedöma om något i texten är förenklat eller inte. Jämförelsen går ut på att jag analyserar båda radioprogrammen utifrån de modeller och metoder jag har diskuterat i teorikapitlet, dvs. Hellspong & Ledins, Melin & Langes, Lagerholms och Hedlunds metoder. Sedan ställer jag analyserna av de två programmen bredvid varandra och jämför resultaten för att se vilka likheter och skillnader som har visat sig.

För att underlätta analysen ska programmen först transkriberas eftersom jag tror att det är lättare att arbeta med skriftlig text än med en ljudfil. Fördelar jag kan se med att använda skriftlig text istället för ljud är till exempel att det blir lättare att räkna ut talhastigheten. Den enda nackdelen jag kan se med att utgå från en skriven istället för en talad text är att man går miste om nyhetsuppläsarens prosodi. Till exempel kan man inte i den transkriberade texten se om nyhetsuppläsaren väljer att särskilt betona ett ord för att det är viktig information. Sådant går visserligen att markera i texten under transkriberingen men jag har istället valt att helt frångå detta i tron att det inte är något som påverkar resultatet av denna undersökning. Transkriberingen av de två radioprogrammen är gjorda på ett mycket enkelt sätt och det finns t.ex. inga tecken för pauser eller liknande. Inte heller är stavningen av ord p.g.a. talarens uttal särskilt markerat i texten, beroende på att det mycket sällan fanns märkbara skillnader mellan ett ords uttal och dess stavning. Några ord är dock stavade så som de låter eftersom uttalet i programmen skiljer sig åt från den konventionella stavningen. Exempel på sådana ord är *och*

som på vissa ställen uttalats och därför transkriberats *o* eller *å* och *de* och *dem* som överlag uttalats och därför transkriberats *dom*.

Att själva talandet är en så obetydlig del ut av denna uppsats trots att det faktiskt är tal som är utgångspunkten beror på att nyhetsprogrammets sändningar i själva verket består av en uppläsning av en skriven text, det är inte fritt, spontant tal man som lyssnare hör utan "[e]n nyhetsuppläsning är [...] beroende av en skriftlig förlaga" (Lagerholm 2008:174). Jag anser därför inte att det finns någon grund i att analysera radioprogrammens språk som talat språk utan istället fokuserar jag helt på det skrivna ordet.

6. Resultat

Detta kapitel har jag valt att dela in utifrån de olika modeller som finns i teoriavsnittet för att det ska bli lättare att överblicka. Kapitlet börjar därför med en del som heter *Nominal eller verbal* vilket följs av *Specifik eller allmän* och sen *Abstrakt eller konkret*. Efter dessa tre delar kommer en sammanfattning av dem utifrån den lexikogrammatiska modellen. Här sägs inget nytt utan denna del består av en tabell som är till för att tydliggöra resultaten ovan.

Den femte delen handlar om textbindning och den sjätte delen handlar om enkla ord. Den sjunde och sista delen av detta kapitel har rubriken *Talhastighet och LIX*.

6.1 Nominal eller verbal

Ekot har en enkel nominalkvot på 1,7 medan *Klartext* har en enkel nominalkvot på 1,1. Med andra ord innehåller *Ekot* fler substantiv än verb medan *Klartext* verb och substantiv nästan är lika många. Detta betyder att *Ekot* är mer nominalt medan *Klartext* är mer verbalt utifrån detta språkdrag. Enligt jämförelsesiffrorna i Lagerholm (2008:250) så ligger *Klartext* ungefär i nivå med en gymnasieuppsats medan *Ekot* ligger i nivå med en broschyr, vilket alltså betyder att *Klartext* anses vara enklare än *Ekot* utifrån nominalkvotsberäkningen.

Innan man ska undersöka om en text innehåller många eller få nominalfraser måste man bestämma sig för vad en lång nominalfras är. I denna undersökning har jag, eftersom man måste sätta gränsen någonstans, beslutat att en lång nominalfras ska innehålla minst tre ord. När det gällde vissa ord kändes denna gräns missvisande, till exempel vid långa sammansättningar som *myndigheten Diskrimineringsombudsmannen (K85)*¹, som trots sin längd och sin sammansättning som består av flera ord inte kvalar in som en lång nominalfras.

¹K85 betyder Klartext 2008a rad 85, denna text finns att läsa i sin helhet i bilaga 1. Liknande referenser som börjar med D betyder alltså Dagens Eko kvart i fyra 2008 och finns i bilaga 2. När det i referensen endast står K eller D beror detta på att det finns så många exempel på olika rader att radhänvisning tar för stor plats.

I *Klartext* var 22 % av nominalfraserna långa nominalfraser och i *Ekot* var 23,5 % av nominalfraserna långa, d.v.s. innehöll tre ord eller fler. En tendens som jag ser i *Klartext* men inte i *Ekot* är att många av dessa långa nominalfraser innehåller relativsatser som satsattribut. Exempel på detta är *Gunilla Nyström som är privatekonom* (K70), *[e]n man som heter Per Gimbe* (K75), *en undersökning som DO har gjort* (K89) osv. Jag tror att detta kan bero på att *Klartext* vill vara så tydliga som möjligt. Liknande exempel förekommer endast mycket sällan i *Ekot*. Utifrån hur *Ekot* har valt att presentera folk antar jag att *Ekot* i situationerna ovan istället hade skrivit: Per Gimbe på Skanska och Privatekonom Gunilla Nyström. Detta grundar jag på presentationer så som *Reporter Herman Meltser* (D26). Enligt detta språkdrag är alltså de två programmen nästan likvärdiga, båda två har många långa nominalfraser och räknas därför som nominala.

Undersökningen av antalet attributiva respektive adverbiala prepositionsfraser har visat att de adverbiala är vanligast i *Klartext* då 23 % är attributiva och resten, d.v.s. 77 %, är adverbiala. Även i *Ekot* var de adverbiala prepositionsfraserna vanligast då 32 % av prepositionsfraserna var attributiva medan 68 % var adverbiala. Både *Klartext* och *Ekot* har alltså fler adverbiala än attributiva prepositionsfraser vilket tyder på att de båda är verbala.

När det gäller bisatser har *Ekot* sammanlagt 32 bisatser vilket innebär att 36 % av de grafiska meningarna innehåller bisatser. *Klartext* har sammanlagt 42 stycken bisatser vilket innebär att 43 % av de grafiska meningarna innehåller bisatser, alltså fler än vad *Ekot* har. Majoriteten av bisatserna i båda texterna är att-satser eller pronomeninledda relativsatser som oftast börjar med *som* (K,D). Då jag anser att 10 bisatser mer är stor skillnad så blir resultatet av detta språkdrag att *Ekot* är mer nominalt än vad *Klartext* är, som lutar åt det verbala hållet.

6.2 Specifik eller allmän

Jag har undersökt hur många sammansatta substantiv det finns i texterna och då har jag tagit med såväl vanliga som ovanliga sammansättningar eftersom det är svårt att veta var man ska sätta gränsen mellan vilka som ska räknas som så vanliga att de inte längre ses som en sammansättning utan som ett enkelt ord. Ett exempel på ett ord som jag anser är så vanligt att det istället för en sammansättning kanske kan uppfattas som ett enkelt ord är *värnplikten* (K35, D81). I *Klartext* fanns det sammanlagt 28 substantivsammansättningar och 19 olika sammansättningar, resten var upprepningar. Detta innebär att ca 11 % av substantiven i *Klartext* var sammansättningar. I *Ekot* fanns det 96 substantivsammansättningar och sammanlagt 62 olika ord, ett ord i *Ekot* som var överrepresenterat var sammansättningen

presstöd (D2-25) som fanns med nio gånger. Något liknande fanns inte i *Klartext* där de mest frekventa sammansättningarna, *värnplikten* (K35-40) och *byggföretag* (K73-81) förekom tre gånger. Räknat i procent var substantivsammansättningar ca 22 % av det totala antalet substantiv i *Ekot*. Om man jämför de två programmens siffror med varandra innebär detta att eftersom *Ekot* har många sammansatta substantiv är det mer specifikt än vad *Klartext* är som mest har enkla substantiv och därför är mer allmänt.

Också överlånga ord (d.v.s. ord bestående av minst 14 bokstäver) räknades och även här skiljde sig de två programmen markant åt. I *Klartext* var 0,8 % av alla ord överlånga. Totalt sades det i programmet elva stycken överlånga ord men de tre första orden nedan upprepas vars en gång: *försvarsminister* (K15 och K30), *försvarsministern* (K18 och K21), *Diskrimineringsombudsmannen* (K85 och K103), *internationellt* (K24), *försvarsförmåga* (K27), *soldatutbildningen* (K37), *tornedalsfinska* (K92) och *finskaundervisning* (K97). En intressant detalj är att tre av de åtta orden sägs av människor som blir intervjuade och inte av nyhetsredaktionen själv. I *Ekot* var 3,8 % av orden överlånga, det motsvarar 59 överlånga ord men då en del är upprepningar är antalet olika överlånga ord 41 stycken. Jag har här räknat *EU-kommissionen* (D4-18) som ett ord, andra exempel på överlånga ord är *storstadstidningarna* (D9, D11 och D15), *försäljningsvolym* (D38), *försvarsminister* (D72 och D95) *modersmålsundervisning* (D107, D111 och D120) och *kontraktsanställda* (D84). Även om det i båda programmen finns överlånga ord så dominerar de inte texterna. Men de överlånga orden är betydligt fler i *Ekot* än i *Klartext* och även om det i procent inte låter så mycket med 3,8 % så anser jag att det är mycket då det gäller överlånga ord. Därför anser jag att *Klartext* enligt detta språkdrag är allmänt men att *Ekot* är specifikt.

Klartext innehåller 20 olika statiska verb. Dessa används dock mycket, verbformen *är* (K8-105) som är den mest återkommande upprepas t.ex. 28 gånger. I analysen kunde jag urskilja tre olika sorters verb, de statiska, de dynamiska och hjälpverben. I uträkningarna är dock inte hjälpverben medräknade eftersom analysen går ut på att skilja ut de statiska och de dynamiska verben och hjälpverben tillhör inte något av detta. Totalt är därför 39 % av verben i *Klartext* statiska. Även i *Ekot* är det absolut vanligaste statiska verbet *är* (D1-119) och det upprepas faktiskt även i *Ekot* 28 gånger, sammanlagt finns det i *Ekot* 14 olika statiska verb. I *Ekot* är de statiska verben färre än i *Klartext*, de utgör endast 31 % av det totala antalet verb i *Ekot*. Enligt detta språkdrag lutar *Klartext* mer åt den specifika dimensionen medan *Ekot* lutar åt det allmänna. Men ingen av texterna har fler statiska än dynamiska verb och därför anser jag att både *Klartext* och *Ekot* är allmänna.

Jag har också undersökt antalet formord i programmen, d.v.s. hur många prepositioner, konjunktioner, subjunktioner och pronomen de innehåller. Många, olika och långa formord tyder på en specifik text och motsatsen på en allmän text (Hellspong & Ledin 1997:79). När det gäller prepositioner är inte rektionen, förutsatt att det inte är ett pronomen, medräknad. I *Klartext* fanns det sammanlagt 288 formord, vilket innebär att 23 % av orden är formord. I *Ekot* fanns det 351 formord, d.v.s. även det 23 % av det totala antalet ord i det programmet. I *Klartext* finns det formord som för att få sin fulla betydelse hänger ihop med ett annat formord och det är *trots att* (K35, K92) och *för att* (K29, K93 och K94). I *Ekot* finns det tre stycken sådana: *till och med* (D24), *för att* (D54, D60, D60, D75, D93, D103, D107) och *så som* (D113). I båda programmen upprepas många av formorden flera gånger, i *Klartext* är de tre mest förekommande formorden *och*, *det* och *som* (K) medan det i *Ekot* är *och*, *i* och *det* (D). Trots att det finns betydligt fler, i antal, formord i *Ekot* än i *Klartext* finns det fler antal olika formord i *Klartext* som innehåller 52 olika formord jämfört med *Ekots* 39. Båda programmen är allmänna sett utifrån detta språkdrag eftersom de innehåller korta och enkla formord och knappt några flerordsprepositioner. Det program som lutar mest åt det specifika hållet är *Klartext* eftersom det faktiskt innehåller fler olika formord än vad *Ekot* gör.

En specifik text innehåller till skillnad från en allmän text många fackord. Jag har letat efter en definition till ordet fackord men inte hittat någon som jag anser är fullständig för detta ändamål och därför har jag valt att skapa en egen. Min definition av fackord är att det är ord som man inte använder om man inte har ett speciellt intresse inom ett specifikt område. Det är min egen uppfattning som bedömer vad som är ett fackord i denna undersökning och även om det är subjektivt så är det åtminstone rättvist mellan de två texterna. I *Klartext* hittade jag inga fackord alls men det fanns några stycken i *Ekot*. Orden är *presstöd* (D2-25), *dollarkursens bergochdalbana* (D32), *produktmix* (D38), *försäljningsvolym* (D38), *konjunkturen* (D40), *likviditetsproblem* (D51), *planeringsanvisningar* (D79) och *proposition* (D117). Alla orden förutom *proposition* (D117) har den gemensamma nämnaren ekonomi. Att jag har valt att ta med *dollarkursens bergochdalbana* (D32) beror på att jag anser att det är en metafor som kräver att man är någorlunda insatt i ekonomi för att förstå ordet vilket därför kvalificerar det som fackord. *Ekot* innehåller alltså endast några få fackord och kan därför definieras som allmänt vilket gör att *Klartext* får definieras som extremt allmänt eftersom programmet inte innehåller ett enda fackord.

Mängden räkneord i en text kan även det avslöja om den är specifik eller allmän. Många räkneord tyder på en specifik text medan få räkneord tyder på en allmän text (Hellspong & Ledin 1997:79). I *Klartext* var andelen räkneord 0,75 % medan det i *Ekot* var 3,9 %. Här

skiljer de två programmen alltså sig en hel del åt, *Klartext* innehåller 11 tal medan *Ekot* innehåller 59. Enligt detta språkdrag är *Klartext* därför mer allmänt medan *Ekot* är mer specifikt.

Båda programmens meningsbyggnad är högertung. I *Klartext* är 84 % av alla meningar högertunga och i *Ekot* är 94 % av dem det. I *Klartext* är 12 % alla meningar vänstertunga medan *Ekot* endast har 3 % vänstertunga meningar, i övriga meningar är tyngden jämlig. Båda programmen har alltså tydliga tendenser till högertyngd och kan utifrån det definieras som allmänna.

Jag har undersökt fundamenten i två steg, först har jag undersökt vilken satsdel fundamenten har och sen har jag undersökt vilken sorts fras de tillhör. Antalet fundament är inte samma sak som antalet grafiska meningar då en grafisk mening kan innehålla mer än en syntaktisk mening och det bara är huvudsatser som har fundament. I *Klartext* fanns det sammanlagt 102 fundament och i *Ekot* sammanlagt 105 fundament. I tabell 5 finns en sammanställning av fundamentens satsdelstillhörighet och i tabell 6 en sammanställning av fundamentens frastillhörighet.

Fundament-satsdelar i %	<i>Klartext</i>	<i>Ekot</i>
Subjekt	47 %	65,5 %
Obetonat <i>det</i> som subjekt	14,5 % ²	4 %
Tidsadverbial	18,5 %	13 %
Rumsadverbial	2 %	2 %
Sättsadverbial	1 %	3 %
Omständighetsadverbial	3 %	0 %
Satsadverbial	4 %	8,5 %
Direkt objekt	6 %	4 %
Subjektiv predikativ	3 %	0 %
Prepositionsobjekt	1 %	0 %

Tabell 5. Tabellen visar vilka satsdelar som finns i *Klartexts* respektive *Ekots* fundament och hur många procent som tillhör vilken satsdel, siffrorna är avrundade.

² Denna kategori innehåller 11 formella subjekt och 4 emfatiska omskrivningar.

Fundament- fraser i %	<i>Klartext</i>	<i>Ekot</i>
Nominalfraser med substantiv som huvudord	24,5 %	35 %
Pronomen (ordet <i>det</i>)	27,5 %	21 %
Pronomen (övriga ord)	15 %	10,25 %
Adjektivfraser	1 %	0 %
Prepositionsfraser	6 %	10,25 %
Adverbfraser	13,5 %	17 %
Bisatser	12,5 %	5,5 %
Infinitivfraser	0 %	1 %

Tabell 6. Tabellen visar vilka frastillhörigheter fundamenten i *Klartext* respektive *Ekot* har och hur många procent som tillhör vilken sorts fras, siffrorna är avrundade.

I *Klartext* finns det alltså sammanlagt 102 fundament. Utöver dessa fanns det 6 grafiska meningar som saknade fundament, 3 av dem beroende på att det inte var påstående utan ja/nej-frågor som därför började med det finita verbet. Ytterligare 3 meningar saknade fundament eftersom de endast innehöll bisatser.

Ekots fundament var svårare att identifiera och klassificera vilket beror på att meningarna i *Ekot* inte i lika hög utsträckning som i *Klartext* består av fullvärdiga syntaktiska meningar. 12 av meningarna hade ungefär samma uppbyggnad och saknade verb över huvud taget. *Per Hedberg i studion* (D3) är ett exempel på en sådan mening. Dessutom så fanns det en mening som endast innehöll bisatser. Sammanlagt innehöll *Ekot* 105 fundament.

En intressant iakttagelse gällande nominalfraser är det höga antalet pronomen, vilket har lett till att de fått egna spalter i tabellen. Det allra vanligaste pronomenet är *det* (K, D), som faktiskt är så vanligt att nästan 27,5 % av fundamenten i *Klartext* och 21 % av fundamenten i *Ekot* består av detta ord. Detta gör att meningsstrukturen i båda programmen, dock främst *Klartext*, är mycket regelbunden. Något annat som är intressant är att även om procentantalen adverbfraser är ganska högt men är orden inte särskilt varierade. I *Klartext* finns det enligt min analys 10 olika adverbfraser i fundamenten och i *Ekot* endast 7 stycken. De två mest frekventa orden i båda programmen är *nu* och *idag* (K, D).

Medellängden på fundamenten är i *Klartext* 2,2 ord och i *Ekot* 1,9 ord. Enligt Lagerholms tabell (se tabell 4) ligger *Ekot* i nivå med en muntlig debatt som har en medellängd på 1,9 ord

i fundamenten. *Klartexts* medellängd på fundamenten ligger också den närmast nivån för muntlig debatt. Enligt fundamentlängden ligger alltså språket i båda programmen närmare talspråk än skriftspråk.

6.3 Abstrakt eller konkret

När det gäller att dela in substantiv i en abstrakt och en konkret grupp tror jag att man kan resonera olika. Utgångspunkten i denna undersökning ligger i att man kan ta på konkreta substantiv. Detta innebär t.ex. att jag räknar *brevet* (D8) som ett konkret substantiv och *konkurrensen* (D5) som ett abstrakt substantiv. I *Klartext* är 11 % av alla substantiv abstrakta men i *Ekot* är 48 % av substantiven det. I *Ekot* finns det ett flertal verbalsubstantiv, t.ex. *snedvridningen* (D11) och *nedskärning* (D17). Det finns också några adjektivsubstantiv, t.ex. *motsvarighet* (D20) och *lönsamhet* (D59). Liknande exempel i *Klartext* är svårare att hitta men det finns några stycken: *planering* (K14), *bedömningen* (K28), *förändringar* (K41) och *verkligheten* (K34). När det gäller konkreta substantiv har jag också valt att undersöka andelen namn³ i programmen. I *Klartext* är 13,5 % av alla substantiven namn, det innebär att det sägs 58 namn, dock är det bara 30 olika namn, resten är upprepningar. I *Ekot* är 29 % av substantiven namn, men fler ord upprepas där än i *Klartext*. Sammanlagt sägs det i *Ekot* 85 namn, men det är bara 42 olika ord, resten är upprepningar. En annan skillnad mellan programmen är att *Klartexts* namn oftast består av ett ord medan det i *Ekot* är betydligt vanligare med längre namn, exempelvis *[r]eporter Herman Meltser* (D26), *skolminister Jan Björklund* (D121-122) och *skolminister Jan Björklunds statssekreterare Bertil Östberg* (D99). Det enda liknande, långa exempel som finns i *Klartext* är *regeringens försvarsminister Sten Tolgfors* (K15). En annan intressant detalj angående namn är att i *Ekot* så får man hela tiden veta vem reportern är, något man inte får hela tiden i *Klartext*, i transkriberingen finns det därför två personer som kallas *den manlige reportern* (K25) och *den kvinnliga reportern* (K60). När det gäller att bestämma vilken dimension programmen lutar åt utifrån detta språkdrag vill jag påstå att *Ekot* är abstrakt och *Klartext* är konkret. För även om *Ekot* har många egennamn, vilka tillhör gruppen konkreta substantiv, så är nästan hälften av *Ekots* substantiv ändå abstrakta.

Om en text har få tids- och rumsadverbial är den abstrakt och annars är den konkret. 1,5 % av orden i *Klartext* är rumsadverbial och 2 % är tidsadverbial, vilket sammanlagt blir 3,5 %. I *Ekot* är 1,2 % av orden rumsadverbial och 2,3 % tidsadverbial, alltså sammanlagt 3,5 %. Med

³ Namn inkluderar personnamn, företagsnamn, organisationsnamn och namn på länder.

andra ord har de två programmen i procent, exakt lika många tids- och rumsadverbial. Då adverbial är en satsdel som normalt sett inte är påfallande stor till mängden anser jag att båda programmen faktiskt har många adverbial och båda bör enligt denna dimension därför räknas som konkreta.

I dimensionen specifik/allmän ovan har jag tagit upp andelen statiska verb i de två programmen. De verb som inte är statiska är dynamiska, vilket innebär att 61 % av *Klartexts* och 69 % av *Ekots* verb är dynamiska. Till skillnad från de statiska verben är de dynamiska mycket mer varierade, i *Klartext* finns det 137 olika dynamiska verb, till skillnad mot de 20 statiska. Även i *Ekot* är denna skillnad markant då det finns 14 statiska men 151 olika dynamiska verb. Enligt detta språkdrag är både *Klartext* och *Ekot* konkreta.

När det gäller passiva verb skiljer sig de två programmen åt. I *Klartext* är 1,3 % av verben i passiv form, vilket sammanlagt innebär 3 passiva verb, medan 7,3 % av verben i *Ekot* är passiva. Enligt detta språkdrag är alltså *Ekot* abstrakt och *Klartext* konkret.

I en konkret text finns det första och andra personens pronomen men det finns det inte i en abstrakt text. I *Klartext* är personliga pronomen i första och andra person 2 % av det totala antalet ord och i *Ekot* är det 1,5 %, d.v.s. att båda programmen innehåller 24 stycken personliga pronomen i första och andra person. Detta innebär att båda programmen enligt detta språkdrag är konkreta. Det finns dock en tydlig skillnad mellan vem det är som säger dessa pronomen. I *Ekot* sägs 54 % av dem av någon som blir intervjuad och de resterande 46 % av reportrarna. I *Klartext* däremot är det endast 29 % av de personliga pronomen i första och andra person som sägs av dem som blir intervjuade, de andra 71 % sägs av reportrarna. Det personliga pronomen i första eller andra person som förekommer mest är i båda programmen *vi* (K, D), i *Klartext* är 46 % av dem *vi* och i *Ekot* 58 %. Ordet *vi* (K, D) syftar i sin tur på olika saker. I *Klartext* syftar dessa *vi* (K) oftast på allmänheten, det vill säga att den som talar i programmet med ordet menar både sig själv och sina lyssnare. Nästan lika ofta talar dock nyhetsuppläsaren om *vi* (K) som sig själv och de andra på redaktionen. De andra *vi* (K) sägs av någon som blir intervjuad och betyder då dels dem som arbetar på Skanska, dem i regeringen och de nationella minoriteterna. I *Ekot* däremot innebär 53 % av alla *vi* (D) allmänheten och endast 13 % av alla *vi* (D) syftar på redaktionen. De övriga *vi* (D) sägs av politiker och syftar på dem i regeringen.

6.4 Sammanfattning av den lexikogrammatiska modellens resultat

Språkdrag	Klartext	Ekot
Nominalkvot	1,1 (verbal)	1,7 (nominal)
Långa NF	22 % (nominal)	23,5 % (nominal)
Adverbiella PF	77 % (verbal)	68 % (verbal)
Bisatser i grafiska meningar	43 % (verbal) 42 stycken	36 % (nominal) 32 stycken
Nominal/verbal	3/4 är verbala	3/4 är nominala
Sammanställningar av alla substantiv	11 % (allmän)	22 % (specifik)
Överlånga ord av alla ord	0,8 % (allmän)	3,8 % (specifik)
Statiska verb	39 % (allmän)	31 % (allmän)
Formord av alla ord	23 % (allmän)	23 % (allmän)
Fackord	Inga (allmän)	Några få (allmän)
Räkneord av alla ord	0,75 % (allmän) 11 stycken	3,9 % (specifik) 59 stycken
Vänstertunga meningar	12 % (allmän)	3 % (mer allmän)
Specifik/allmän	7/7 är allmänna	4/7 är allmänna
Abstrakta substantiv	11 % (konkret)	48 % (abstrakt)
Tids- och rumsadverbial	3,5 % (konkret)	3,5 % (konkret)
Dynamiska verb	61 % (konkret)	69 % (konkret)
Passiva verb	1,3 % (konkret)	7,3 % (abstrakt)
Första och andra personens pronomen	2 % (konkret)	1,5 % (konkret)
Abstrakt/konkret	5/5 är konkreta	3/5 är konkreta

Tabell 7. Sammanfattning av den lexikogrammatiska modellens olika analyser av *Klartext* respektive *Ekot*. Inom parentes står vilken dimension programmen enligt det språkdraget tillhör.

6.5 Textbindning

Jag har undersökt fyra sorters textbindning, referens-, tematisk-, konnektiv- och retorisk bindning i de två programmen. Jag har dock i efterhand valt att bortse från den retoriska bindningen eftersom den är näst intill obefintlig i båda texterna.

I *Klartext* finns det många referensbindningar. Ofta består de av en nominalfras i den första meningen och ett pronomen i den andra meningen. Ofta är detta pronomen ordet *det* (K) men det finns även exempel på andra. Ett exempel på en referensbindning är (orden som binder ihop satserna är fetstilta): *[j]ag ringer om **din TV** på Blocket. Nej, **den** är tyvärr såld* (K60-61).

Eftersom många av referensbindningarna i *Klartext* är placerade så att det som är okänt står i slutet av meningar och det som är känt står i början av meningar blir det automatiskt så att det finns många tematiska bindningar. Ett exempel på en tematisk bindning är: *En man som heter **Per Gimbe** jobbar på Skanska. **Han** säger att..*(K75-76). Detta utdrag börjar alltså med att man presenterar någon som *en man*, sen får man veta vad mannen heter och i nästa mening refererar man till mannen som *han*.

Det finns även flera konnektivbindningar i *Klartext*, de allra vanligaste är de additiva bindningarna som det finns nästan 30 stycken av och den vanligaste är *och* (K) som upprepas 18 gånger. Det finns även två adversativa bindningar, *men* (K) och *trots att* (K35 och K92). Den förstnämnda förekommer vid sju tillfällen. Det finns också en kausal bindning och det är *därför* (K73), det finns däremot inga temporala bindningar alls.

I *Ekot* anser jag att textbindningen är otydligare. Det finns ganska få referensbindningar. Men ett exempel på en referensbindning är: *Idag har **Barack Obama** som vald president [...] om **han** redan nu utlovar* (D64-65).

Det finns också ganska få tematiska bindningar i *Ekot*, ett exempel på en sådan är dock: *[o]ch under fjärde kvartalet i år planerar Volvo att producera 77 000 bilar. **Det** är en minskning med 40 000* (D42-43).

Eftersom det finns så pass få andra bindningar i *Ekot* trodde jag att det skulle finnas massor av konnektivbindningar, så är dock inte fallet. Faktum är att det bara finns en mer i *Ekot* än vad det finns i *Klartext*. Även i *Ekot* är de additiva bindningarna vanligast och bindningen *och* (D) förekommer oftast. Den enda adversativa bindningen är *men* (D) men det finns fler kausala bindningar i *Ekot* än i *Klartext* och *för att* (D) är den vanligaste. .

Sammanfattningsvis är textbindningen överlag tydligare i *Klartext* som främst använder sig av referens och tematisk bindning. När det gäller konnektivbindningar är *och* (K, D) och *men* (K, D) de absolut vanligaste i båda programmen, som just gällande konnektivbindningar är relativt jämlika.

6.6 Enkla ord

När jag undersökte fackord ovan upptäckte jag några stora skillnader mellan *Klartext* och *Ekot* men också en likhet. Likheten är att båda programmen använder sig av ordet *tillmälen* (K86, D113) när de talar om att de nationella minoriteterna blir trakasserade i skolan. I SAOL kan man efter *tillmäle* läsa synonymen *glåpor*d (Svenska Akademien 2006:973). *Tillmäle* (K86) är det enda svåra ordet jag kan hitta i *Klartext* och det är ett undantag från det faktum

att de väljer att förenkla eller förklara svåra ord. Ett exempel på en förklaring är: *Och nu handlar det om dom som gör vanliga bilar, alltså Volvo Personvagnar* (K47). Här låter man inte ordet Volvo Personvagnar gå förbi oförklarat. När de talar om *värnplikten* (K35-40), som kan tänkas vara ett ovanligt och svårt ord, så varvas det med *soldatutbildningen* (K37) på ett sätt som jag tror gör betydelsen av ordet värnplikt tydlig också för folk som inte kan ordet sen innan. Dessutom så kan man genom att jämföra *Klartext* med *Ekot* se en tydlig förenkling. I *Klartext* får man reda på att *i vår ska regeringen komma med förslag* (K103). Samma mening i *Ekot* lyder: *I vår ska regeringen lägga fram en minoritetspolitisk proposition* (D117). De stora skillnaderna mellan programmets sätt att förklara detta är att *Klartext* väljer ordet *förslag* (K103) istället för *proposition* (D117). Orden är synonyma men *förslag* är ett vanligt och vardagligt ord medan *proposition* är ett ord som jag tror att icke-politiker sällan använder. Dessutom säger man i *Klartext* att man ska *komma med* (K103) och inte *lägga fram* (D117). *Komma med* är ett vardagligare och mer konkret ordval.

En annan sak som *Klartext* gör som jag inte kan finna i *Ekot* är att de förklarar ord som inte går att förenkla. Ett sådant exempel är att de förklarar vad Sten Tolgfors menar när han säger: *Nu har vi ju sett en situation i vår omvärld där hela krig kan utspela sig på fem dagar* (K16-17). Direkt efter hans uttalande får man som Klartextlyssnare veta att: *Det krig som försvarsministern pratar om va mellan Ryssland och Georgien nu i somras* (K18-19). Exakt samma intervju med Sten Tolgfors finns i *Ekot* men vad som däremot inte finns där är någon förklaring av vilket krig han talar om. Utifrån detta antar jag att *Ekot* ställer betydligt högre krav på sina lyssnares allmänbildning än vad *Klartext* gör. En annan sorts förklaring som *Klartext* gör som inte går att finna i *Ekot* är sådana här: *Det hände i landet Afghanistan i Mellanöstern* (K5-6). I denna mening får man som lyssnare veta att soldaterna som hamnade i strid, vilket man fick veta i föregående mening, gjorde detta i Afghanistan. Något som kan tänkas är den huvudsakliga informationen som ska nå ut. Men för säkerhets skull får man också veta att Afghanistan är ett land och att det ligger i Mellanöstern. Detta har egentligen inget med nyheten i sig att göra utan är rent bonusmaterial som syftar till att ge lyssnaren allmänbildning. Något sådant går inte att finna i *Ekot*.

6.7 Talhastighet och LIX

Antalet ord per minut i respektive program kan vara intressant att veta eftersom det säger någonting om hur fort nyhetsuppläsaren talar. Totalt under det tio minuter långa *Klartext* sades det 1257 ord och under *Ekot* sades det 1522 ord. Detta ger en talhastighet på ca 126 ord

per minut för *Klartext* och ca 152 ord per minut för *Ekot*. En mer exakt mätning, då ord kan vara olika långa, är att mäta tecken⁴ per minut och då blev resultatet 607 tecken per minut respektive 821 tecken per minut. Det innebär att den som lyssnar på *Ekot* får höra 2140, eller 35 %, fler tecken på tio minuter än den som lyssnar på *Klartext* får.

Klartexts läsbarhetsindex, LIX, blev 36 medan *Ekots* blev 42. Detta innebär att *Klartext* ligger på samma nivå som skönlitteratur, d.v.s. lättläst. *Ekot* däremot kan jämföras med en dagstidningstext, d.v.s. medelsvår (LIX 2008). *Klartext* innehöll sammanlagt 1257 ord varav 23 % var långa ord medan *Ekot* innehöll 1522 ord varav 27 % var långa ord. Ett problem med LIX-uträkningen skulle kunna vara antalet meningar i texterna. I *Klartext* är meningslängden 12,8 ord per mening medan *Ekots* är 15,4 ord per mening. Då de grafiska meningarna är bestämda av mig utifrån hur jag har uppfattat uppläsarens betoningar och pauser är det möjligt att de är felaktiga. Men då det är min språkkänsla som har satt skiljetecken i båda transkriberingarna så hoppas jag att felmarginalen är minimal och om inte annat så bör den i alla fall vara likvärdig i de två texterna.

7. Diskussion

Mitt syfte med denna uppsats var att undersöka vad i *Klartext* som gör språket enkelt och för att förstå detta har jag analyserat en transkribering av *Klartext* och en transkribering av *Ekot*. Jag hade också från början hypoteser om hur redaktionen gick tillväga för att få språket enkelt. Den första hypotesen var att de använder enkla ord och att de förklarar ord som kan tänkas vara svåra. Att detta gör en text lättare är något som bekräftas av Hedlunds klarspråksprinciper (2006:7-8). Denna hypotes kan vid en första anblick verka lite för simpel eftersom det redan står på *Klartexts* webbplats att de använder enkla ord. Men jag ville veta mer om detta och det gör jag nu. Denna undersökning har visat att *Klartext* inte använder sig av några fackord alls och det enda ålderdomliga uttryck jag kan hitta är *tillmäle* (K86). Det går att se att *Klartext* vid vissa tillfällen använder mer vardagliga synonymer till svåra ord som *Ekot* använder, exempelvis har jag redan tagit upp synonymerna *förslag* (K103) och *proposition* (D117). Orden i *Klartext* är även kortare och mer sällan sammansättningar. Dessutom så förklarar *Klartext* många saker mycket tydligare än vad *Ekot* gör. I stycke 6.6 ovan kan man t.ex. läsa om meningen: *Det hände i landet Afghanistan i Mellanöstern* i *Klartext* (K5-6). Jag tror att detta är ett sätt för *Klartext* att allmänbilda lyssnaren som nu får lära sig både att Afghanistan är ett land och var det ligger. Strax ovanför detta i resultatet kan

⁴ Beräkningen är gjord på transkriptionen vilket innebär att den utöver bokstäver även innehåller skiljetecken.

man också läsa att de två programmen har olika sätt att hantera Sten Tolgfors uttalande: *Nu har vi ju sett en situation i vår omvärld där hela krig kan utspela sig på fem dagar* (K16-17, D73-74). Utifrån dessa två iakttagelser anser jag mig kunna dra tre slutsatser om *Klartext*. För det första så förutsätter *Klartext* inte, till skillnad från *Ekot*, att lyssnaren har en bred allmänbildning. *Klartext* verkar, i t.ex. meningen om *landet Afghanistan* (K5-6), hellre vilja förklara för tydligt än att bortse från något som kan tänkas vara otydligt för lyssnarna. För det andra följer *Klartext* klarspråksprincipen om att undvika ålderdomliga och svåra ord samt att tänka på läsaren och dennes förkunskaper (Hedlund 2006:7-8). Och för det tredje har undersökningen visat att min hypotes och *Klartexts* information stämmer: *Klartext* använder, i jämförelse med *Ekot*, enklare ord och de förklarar oftare ord som är svåra.

Den andra hypotesen jag hade var att *Klartext* använder sig av korta meningar och få bisatser. Meningslängden visade sig vara i genomsnitt ca 2,5 ord kortare i *Klartext* än i *Ekot* vilket innebär att hypotesen om att *Klartext* har kortare meningar stämde. När det gäller hypotesen om bisatser visade det sig dock vara mer avancerat än vad jag från början förstod. *Klartext* hade i själva verket fler bisatser än *Ekot* då *Klartext* hade bisatser i 43 % av programmets grafiska meningar medan *Ekot* endast hade det i 36 % av sina grafiska meningar. Hypotesen om att *Klartext* hade få bisatser visade sig därför inte stämma. Men detta betyder inte att *Klartexts* syntax är mer avancerad än vad *Ekots* är. Enligt Hellspong & Ledin är många bisatser ett tecken på en verbal text, vilket innebär att den är talspråkig och av den anledningen oftast en enklare text. Få bisatser betyder alltså enligt Hellspong & Ledin inte att texten är enkel utan snarare den raka motsatsen, att få bisatser i en text betyder att den är svår. Samma sak går att läsa i Lagerholm men han tar också upp exempel som visar på att många bisatser i en text tyder på ett avancerat språk och att få bisatser tyder på ett enkelt språk (Lagerholm 2008:126-129). Efter att ha undersökt min hypotes om att *Klartext* har få bisatser kan jag alltså konstatera att hypotesen inte stämmer men om det är något som förenklar eller försvårar språket i *Klartext* är en fråga som jag lämnar vidare till en framtida undersökning.

Denna undersökning har dock gett svar på andra saker: Efter att ha analyserat de två radioprogrammen utifrån den lexikogrammatiska modellen har det visat sig att språket i *Klartext* är övervägande verbalt, allmänt och konkret medan *Ekots* språk är övervägande nominalt, allmänt och konkret. Vad de två programmen har gemensamt är alltså, enligt denna modell, att de båda är konkreta. Detta är dock inte något oväntat resultat eftersom jag tror att när man ska berätta om nyheter måste man vara konkret för att lyssnaren t.ex. ska förstå var

något har hänt och vad det är som har hänt. Även Lagerholms analys tyder på att *Ekot* är konkret då det också i den analysen finns exempel på precisa namn (Lagerholm 2008:203).

Det fanns dock skillnader mellan de två programmen även inom den konkreta dimensionen. Det finns fler passiva verb och fler verbalsubstantiv i *Ekot* än vad det finns i *Klartext*. Både passivering och verbalsubstantiv gör en text svårare, det krävs mer av lyssnarens förmåga att göra slutledningar när man använder passiva verb, eftersom det ofta innebär att agenten i satsen är struken (Hellspong & Ledin 1997:70). Också verbalsubstantiv kräver mer av lyssnaren eftersom det är en omskrivning av en handling till ett ting (Hellspong & Ledin 1997: 70). Dessutom är ett passivt språk en av de saker som Hedlund varnar för om man vill följa klarspråksprinciperna (Hedlund 2006:7-8). Att inte använda verbalsubstantiv och passiva verb kan därför anses vara en av *Klartexts* förenklingar.

Som nämnt ovan har jag valt att klassificera *Klartext* som verbalt och *Ekot* som nominalt. Det är dock inte några enorma skillnader mellan programmens resultat utan de är överlag ganska likvärdiga men i nästan alla språkdrag ligger *Klartext* närmast den verbala dimensionen vilket då innebär att *Ekot* ligger längre därifrån. En nominal text är informationstät och därför oftast skriftspråklig medan en verbal text är informationsgles och därför oftast talspråklig (Hellspong & Ledin 1997:78). Eftersom *Klartext* alltså är talspråkligt visar detta att de följer ännu en av klarspråksprinciperna, nämligen att tänka på läsaren och dennes förkunskaper (Hedlund 2006:7-8). *Klartexts* målgrupp består av invandrare, förståndshandikappade och personer med språkstörningar och lässvårigheter och jag antar att de är mer vana vid det talade än det skrivna språket. Genom att närma sig det talade språket har *Klartext* därför anpassat sig till sin målgrupp. När det gäller språkdraget *långa nominalfraser* är programmens resultat nästan likvärdiga. Detta tror jag till stor del beror på att *Klartext* har många långa nominalfraser för att kunna sprida ut informationen, vilket gör texten enklare för lyssnaren att hinna uppfatta och därmed kunna ta till sig. Exempel på detta som även nämnts i resultatet är *Klartexts: Gunilla Nyström som är privatekonom* ((K70) jämfört med *Ekots: Reporter Herman Meltser* (D26).

När det gäller dimensionen specifik eller allmän är båda programmen klassificerade som allmänna, men *Ekot* lutar mer än *Klartext* åt det specifika hållet eftersom 3 av de 7 språkdragen i *Ekot* är specifika medan inga av *Klartexts* är det. Denna dimension utgår endast från ordval och om texten är höger- eller vänstertyngd. Gällande sammansättningar, överlånga ord, fackord och räkneord fanns det många fler av alla i *Ekot* än i *Klartext*. Detta tror jag beror på det faktum att *Klartext* väljer enkla ord, då blir orden inte lika långa och naturligtvis inte lika svåra. I ett språkdrag i denna dimension lutar dock *Klartext* mer åt det specifika hållet än

vad *Ekot* gör. *Klartext* har fler statiska verb än vad *Ekot* har med procentsiffrorna 39 mot 31. Detta resultat förvånade mig då jag trodde att resultatet skulle bli det motsatta. Detta grundade jag dels på att jag förväntade mig att *Ekot* överlag skulle vara mer specifikt och dels på det faktum att *Ekot* i jämförelse har många verbalsubstantiv. Jag trodde att det skulle innebära att de dynamiska verben skulle bli färre vilket i sin tur skulle leda till att de statiska verben skulle få en högre procent än de egentligen borde ha i uträkningen.

När det gäller satsdelar i fundamenten är det övervägande subjekt och tidsadverbial i båda programmen. Vad som skiljer sig åt är dock funktionen och antalet *det* i fundamenten. I *Klartext* består vart fjärde fundament av *det* medan vart femte fundament i *Ekot* gör det. Ordet *det* i fundamentet gör att texterna får en tydlig struktur då flera meningar får liknande uppbyggnad eftersom de börjar likadant.

Ordet *det* fungerar som nominalfraser överallt och för det mesta är de helt vanliga pronomen som hänvisar till något redan känt. Men ibland i båda programmen fungerar *det* också som formellt subjekt och i *Klartext* är *det* vid några tillfällen också en emfatisk omskrivning. Om de emfatiska omskrivningarna hade varit fler hade de kunnat svara på varför det finns så många bisatser och statiska verb i *Klartext* då de dels kräver någon form av *vara/bliva* och dels för att resten av satsen i en emfatisk omskrivning ofta är en bisats. De emfatiska omskrivningarna i *Klartext* är dock inte tillräckligt många för att ensamt kunna förklara vare sig det höga antalet statiska verb eller bisatser men de emfatiska omskrivningarna är åtminstone en bidragande orsak till dessa höga siffror. Utan dem hade procentsiffrorna för statiska verb och bisatser sjunkit med ett par procent var.

Även om man ser bortom den lexikogrammatiska modellen har analysen av transkriberingarna visat många förenklingar hos *Klartext*. Till exempel så talar nyhetsuppläsaren inte lika fort i *Klartext*. *Ekot* säger 35 % fler tecken i sin sändning än vad *Klartext* gör, vilket innebär 26 ord mer i minuten. Dessa ord bör innebära att *Ekot* ger mer information till lyssnaren än vad *Klartext* gör, vilket jag anser ger en fördel till *Ekot*. Men å andra sidan innebär alla dessa extra ord att det finns mindre tid för *Ekots* lyssnare att ta till sig informationen än vad det finns för *Klartexts* lyssnare. Till exempel så finns det i *Klartext* en paus då vinjetten spelas efter den första nyheten, något liknande finns inte alls i *Ekot*. Dessutom är *Klartexts* LIX-värde lägre än *Ekots* vilket betyder att texten är mer lättläst. Att programmen skiljer sig åt på dessa punkter är alltså också det argument för att *Klartext* följer klarspråksprinciperna och anpassar sig till sina lyssnare (Hedlund 2006:7-8).

Resultatet av denna undersökning visade att textbindningen är tydligare i *Klartext* än i *Ekot*. Detta underlättar för lyssnaren som inte behöver koncentrera sig så mycket på hur texten

hänger ihop utan istället kan fokusera på innehållet. Det är genom referensbindningarna och de tematiska bindningarna tydligt vem som är subjekt i alla satserna och det är lätt att följa händelseförloppen med hjälp av de konnektiva bindningarna. Den tydliga textbindningen ger också texten en tydlig struktur, vilket är en av klarspråksprinciperna (Hedlund 2006:7-8).

Sammanfattningsvis är *Klartexts* språk enklare än *Ekots* för att språket i *Klartext* är verbalt istället för nominalt och allmänt istället för specifikt. *Klartext* använder också sig av enklare och kortare ord och färre passiva verb och verbalsubstantiv. Dessutom har *Klartext* kortare meningar, färre ord och tydligare textbindning än *Ekot*.

8. Sammanfattning

Nyhetsprogrammet *Klartext* i P4 har som slogan att de förklarar nyheterna på ett enklare sätt. Men vad betyder detta? Denna uppsats har som syfte att ta reda på hur *Klartext* gör för att förklara nyheterna på ett enklare sätt. Uppsatsen har tre hypoteser. Den första är att *Klartext* använder sig av enklare ord. De andra två är att *Klartext* har kortare meningar och färre bisatser. För att ta reda på om de gör något som är enklare krävs det att man jämför *Klartext* med någonting och därför jämförs det med ett annat nyhetsprogram på radio som heter *Dagens Eko kvart i fyra*.

För att ta reda på hur *Klartext* gör nyheterna enklare krävs det en analys av språket, denna analys utgår främst från den lexikogrammatiska modellen, en modell som har utvecklats av Hellspong & Ledin i boken *Vägar genom texten* (Hellspong & Ledin 1997). Modellen går ut på att dela in texten i tre olika dimensioner, en nominal-verbal, en specifik-allmän och en abstrakt-konkret. Genom att först undersöka olika språkliga drag i texten kan man sen definiera en text som exempelvis nominal, specifik och abstrakt. Eftersom analysmodellen är en textanalys är de två radioprogrammen transkriberade för att underlätta arbetet. Utöver den lexikogrammatiska modellen görs även andra analyser, t.ex. räknas LIX-värdet ut, textbindningen analyseras och orden analyseras utifrån sin enkelhet.

Utifrån dessa analyser har det gått att skönja vissa tendenser i texterna. När *Ekot* var nominalt var *Klartext* verbalt, vilket tyder på ett enklare språk. När *Ekot* var specifikt var *Klartext* allmänt vilket bland annat visade sig genom *Klartexts* överlag korta och enkla ord samt få fackord och räkneord. Däremot var båda programmen konkreta, vilket innebär att texten tydligt placerar in saker i läsarens, eller i detta fall lyssnarens, tid och rum.

Vad *Klartext* gör för att få sitt språk enklare har visat sig vara att de använder sig av enklare, kortare ord som ibland är synonymer till svåra ord i *Ekot*. Dessutom förklaras de ord

som kan tänkas vara svåra men som saknar en likvärdig synonym. Annat som gör *Klartext* lättare är att deras textbindning är tydligare och meningsstrukturen fastare än i *Ekot*, exempelvis börjar ungefär var fjärde mening med ordet *det*. Dessutom så hinner *Ekot* med 35 % fler tecken under programmets gång än vad *Klartext* gör. De på *Klartext* talar alltså långsammare och med fler pauser.

Referenser

Dagens Eko kvart i fyra, 2008: muntl. radioprogram. (7. 11. 2008)

Ekot, 2008a: Nyhetspolicy. (02.12.08).

<http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/artikel.asp?Artikel=509703>

Ekot, 2008b: Ekots sändningar. (10.12.08)

<http://www.sr.se/cgi-bin/ekot/sandningsarkiv.asp>

Hedlund, Anneli, 2006: *Klarspråk lönar sig*. (12.11.2008)

<http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/64483>

Hellspong, Lennart & Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten- handbok i brukstextanalys*.

Lund: Studentlitteratur.

Klartext, 2008a: muntl. radioprogram. (7. 11. 2008)

Klartext, 2008b: Välkommen till Klartext. (02.12.2008)

<http://www.sr.se/cgi-bin/p4/klartext/artikel.asp?nyheter=1&ProgramID=493&Artikel=237007>

Lagerholm, Per, 2008: *Stilistik*. Studentlitteratur.

LIX-räknare, <http://www.lix.se/index.php> (25.11.2008)

Melin, Lars & Lange, Sven, 2000: *Att analysera text- stilanalys med exempel*. Lund:

Studentlitteratur.

Milton, Kristina, 2008: Sv: Till Klartexts redaktörer. Klartext@sr.se. E-brev till Johanna Hansson. (19.11.2008. kl. 16.46)

P1, 2008a: Om P1. (10.12.08)

<http://www.sr.se/cgi-bin/p1/artikel.asp?Artikel=778613>

P1, 2008b: Tablå P1. (22.12.08)

<http://www.sr.se/p1/tabla/>

P4: Tablå P4 Riks. (22.12.08)

<http://www.sr.se/p4/tabla/>

SAOL. *Svenska Akademiens ordlista över svenska språket*. 2006. 13 uppl. Stockholm:
Svenska Akademien.

Bilaga 1: Transkribering av *Klartext* 081107

1 **[Vinjett]**

2 **Man:** Här är Klartext, programmet som förklarar nyheterna på ett enklare sätt.

3 **[Vinjett]**

4 **Kristina Milton:** Först idag har vi några nyheter om det svenska försvaret. Bland annat kan
5 vi berätta att några svenska soldater har hamnat i strid. Det hände i landet Afghanistan i
6 Mellanöstern.

7 **Mattias Klefbeck:** Det finns flera olika grupper som slåss mot Afghanistans regering och en
8 av de farligaste grupperna är talibanerna. Dom svenska soldaterna försöker stoppa det här
9 våldet och på natten mellan igår och idag så skulle svenskarna vakta en väg tillsammans med
10 afghanska poliser. Men när dom gick på vägen så började några att skjuta mot svenskarna och
11 svenskarna sköt tillbaka. Men ingen skadades.

12 **Kristina Milton:** Ja Sverige har alltså fredssoldater i Afghanistan och även på andra oroliga
13 platser. Men det tar lång tid för Sverige att skicka iväg sina soldater. Först brukar det va
14 nästan ett års planering och förberedelse. Och det är alldeles för långsamt säger idag
15 regeringens försvarsminister Sten Tolgfors.

16 **Sten Tolgfors:** Nu har vi ju sett en situation i vår omvärld där hela krig kan utspela sig på
17 fem dagar.

18 **Mattias Klefbeck:** Det krig som försvarsministern pratar om va mellan Ryssland och
19 Georgien nu i somras. O efter bara några dar hade ryssarna vunnit. När ett krig går så fort så
20 finns ingen tid att vänta o planera. Istället borde Sverige ha soldater som är beredda att direkt
21 åka iväg till farliga platser tycker försvarsministern. Dessutom säger han att soldaterna ska
22 kunna användas både i Sverige o utomlands.

23 **Sten Tolgfors:** Det handlar också om att kunna göra insatser så väl nationellt som
24 internationellt.

25 **Den manlige reportern:** Kommer vi med det här upplägget kunna försvara Sverige om det
26 skulle hända något liknande Georgien?

27 **Sten Tolgfors:** Asså vi följer med det här upplägget Sveriges försvarsförmåga, det är absolut
28 bedömningen [**någon hostar**] och det är också ambitionen.

29 **Mattias Klefbeck:** Ja, tidigare har regeringen mest planerat för att svenska soldater ska kunna
30 lugna ner våldsamheter utomlands. Men försvarsminister Sten Tolgfors vill nu att soldaterna
31 även ska bli bättre förberedda på att försvara vårt eget land.

32 **(Ljud av vapeneld)**

33 Det ska också bli frivilligt vem som blir soldat. Idag står det i lagen att alla unga män i
34 Sverige måste lära sig att bli soldater. Men i verkligheten har de flesta männen ändå sluppit

Bilaga 1: Transkribering av *Klartext* 081107

35 att göra den här värnplikten för försvaret har inte råd att utbilda så många soldater. Trots att
36 bara några få väljs ut att göra värnplikten så är det förbjudet att tacka nej. Men regeringen vill
37 alltså att soldatutbildningen istället ska bli frivillig i framtiden. Sen kan en del av soldaterna
38 bli anställda av försvaret på heltid medan andra kan få bli soldater under en kortare tid å sen
39 så får de ta ett vanligt jobb utanför försvaret.

40 **Kristina Milton:** Ja, värnplikten ska bli frivillig å Sverige ska alltid ha soldater klara som
41 snabbt kan åka iväg på farliga uppdrag. Det är några av dom förändringar av försvaret som
42 regeringen vill göra.

43 **(Vinjett)**

44 **Kristina Milton:** Det går dåligt för företaget Volvo. Å idag berättade deras chefer att dom har
45 förlorat flera miljarder kronor.

46 **Tobias Grus:** Volvo är uppdelat i två olika delar. Vissa fabriker gör lastbilar och andra gör
47 vanliga bilar. Och nu handlar det om dom som gör vanliga bilar, alltså Volvo personvagnar.
48 Dom senaste månaderna har dom sålt färre bilar än förrut så företaget förlorar över tre
49 miljarder kronor. Redan innan den här förlusten blev känd idag, så bestämde sig cheferna för
50 att ha färre anställda för att spara pengar. Dom sa nyligen att flera tusen Volvo-arbetare kan
51 tvingas sluta sina jobb både på svenska och utländska fabriker. Det nya idag var att cheferna
52 berättade hur mycket pengar som företaget har förlorat. Det handlar alltså om en förlust på
53 över tre miljarder dom senaste månaderna. Men cheferna vill inte minska personalen något
54 mer än vad dom tidigare bestämde.

55 **Kristina Milton:** Det berättade Tobias Grus.

56 Det har blivit allt fler som lägger ut annonser på Internet och berättar att dom har gamla
57 begagnade saker att sälja. Och det finns också många som vill köpa dom begagnade sakerna.
58 En av våra reportrar såg en annons på hemsidan Blocket och ringde till säljaren.

59 **Petter:** Aa det är Petter.

60 **Den kvinnliga reportern:** Ja hej. Jag ringer om din TV på Blocket.

61 **Petter:** Nej den är tyvärr såld. Den gick fort.

62 **Mattias Klefbeck:** Ja Petter hade alltså redan sålt sin gamla TV. Fler vill sälja sina gamla
63 saker och fler vill köpa. En som vet mycket om ekonomi är Gunilla Nyström. Hon säger att
64 många nu letar efter billiga saker att köpa på Internet och det beror på den ekonomiska krisen
65 i världen.

66 **Gunilla Nyström:** Det är inte förvånande. Av två skäl: dels har vi många som behöver dryga
67 ut kassan genom att sälja prylar som dom inte längre använder. Dels gör ju det att människor

Bilaga 1: Transkribering av *Klartext* 081107

68 har lite mindre pengar, att man kanske inte har råd att köpa allting nytt och då blir det ju mer
69 intressant att köpa begagnat.

70 **Kristina Milton:** Det sa Gunilla Nyström som är privatekonom på SE-banken.

71 Och vi fortsätter att prata om saker som vi köper. Fast inte om gamla saker utan om nått som
72 är nytt. Det är ju dyrt att köpa en lägenhet och särskilt om den är alldeles nybyggd. Så nu är
73 det svårt att sälja nya lägenheter. Därför har en del byggföretag nu börjat med extrapriser. Den
74 som köper en ny lägenhet av företaget Skanska kan slippa betala ungefär 180 000 kronor. Det
75 gäller vissa stora lägenheter i förorter till Stockholm. En man som heter Per Gimbe jobbar på
76 Skanska. Han säger att dom och andra byggföretag hoppas att extrapriserna ska få fler att vilja
77 köpa nya lägenheter.

78 **Per Gimbe:** Områden där det finns ett intresse men just där man kanske är lite oroliga och är
79 lite försiktiga i dagens läge och då tror vi att det här kan hjälpa till att man ska våga fatta ett
80 beslut om att köpa.

81 **Kristina Milton:** Det sa Per Gimbe på byggföretaget Skanska.

82 En del barn blir orättvist behandlade i svenska skolor. Det är barn från vissa folkgrupper som
83 har egna språk, till exempel samerna och romerna. Ofta får barnen inte lära sig dom språken i
84 skolan och dom kan också bli retade och mobbade. Det säger Anna Theodora Gunnarsdottir
85 på myndigheten Diskrimineringsombudsmannen, DO.

86 **Anna Theodora Gunnarsdottir:** Det kan vara såna nedsättande tillmälen som lappjävel,
87 zigenarbarn.

88 **Kristina Milton:** Ja, barn från samiska och romska familjer kan bli väldigt dåligt behandlade
89 i skolan. Det visar en undersökning som DO har gjort. Samer och romer hör till dom mindre
90 folkgrupper som har funnits länge i Sverige och som kallas för nationella minoriteter. Deras
91 språk skyddas av en särskild lag. Språken är samiska, romani, jiddisch, finska och
92 tornedalsfinska. Men trots att lagen finns så får många skolbarn aldrig lära sig om sitt eget
93 språk i skolan. Till exempel för att det är svårt att hitta lärare som kan dom här språken. En
94 kvinna som heter Marja Kamonen är mamma till tre pojkar och hon har kämpat i flera år för
95 att dom ska få lära sig finska.

96 **Marja Kamonen:** Jag har fått tagit upp frågan om och om igen. Letar ni efter lärare? Vet ni
97 ens att vi ska ha finskaundervisning? Det blev aldrig någonting.

98 **Kristina Milton:** Och Anna Theodora Gunnarsdottir, som vi hörde tidigare, hon tycker att
99 politikerna i regeringen måste göra nått åt problemet.

100 **Anna Theodora Gunnarsdottir:** Det är bråttom nu för språken är på väg att försvinna.

Bilaga 1: Transkribering av *Klartext* 081107

101 **Kristina Milton:** Ja om barnen inte får lära sig språk som finska, romani och samiska så
102 kommer språken att försvinna. Det sa Anna Theodora Gunnarsdottir på myndigheten
103 diskrimineringsombudsmannen. Och i vår ska regeringen komma med förslag på hur dom här
104 problemen kan lösas. Med det är Klartext slut för den här veckan. Vi som har gjort
105 programmet idag är Mattias Klefbeck och så jag som heter Kristina Milton. Klartext är
106 tillbaka på måndagkväll igen och till dess så önskar vi dig en trevlig helg.

Bilaga 2: Transkribering av *Ekot* 081107

1 **Per Hedberg:** Här är dagens Eko kvart i fyra. EU kan komma att stoppa det svenska
2 presstödet. Ny miljardförlust för Volvo Personvagnar och försvaret står inför stora
3 förändringar. Det är nyhetsrubrikerna. Per Hedberg i studion.

4 Ja EU-kommissionen ifrågasätter idag det svenska systemet med presstöd. Presstödet betalas
5 till andratidningar på orter i syfte att upprätthålla konkurrensen men enligt EU-kommissionen
6 kan det här komma att behöva avgöras av EG-domstolen. Och det kan i förlängningen drabba
7 flera svenska tidningar hårt.

8 **Herman Meltser:** Brevet från EU-kommissionen kom till regeringen idag och kan komma att
9 kosta framförallt storstadstidningarna Svenska Dagbladet och Skånska Dagbladet många
10 miljoner kronor om året. EU-kommissionen riktar i sitt brev framförallt in sig på
11 storstadstidningarna där snedvridningen och konkurrensen är särskilt märkbar. Allt enligt
12 brevet. EU-kommissionen tror att storstadsområden sannolikt drar till sig dagstidningar
13 oavsett om tidningarna får stöd eller ej. Därför tycker kommissionen att det går att ifrågasätta
14 om stödet är nödvändigt för att främja mångfald när det gäller medier och åsikter. I våras sa
15 regeringen att storstadstidningarnas presstöd skulle skäras ner. Regeringen hänvisade till
16 samtal med EU-kommissionen. I somras ändrade sig regeringen delvis och sa att det skulle bli
17 en nedskärning men inte alls så stor som den det talades om från början. Nu skriver EU-
18 kommissionen att den inte bryr sig om den förändringen. Kommissionen ifrågasätter ändå om
19 det är rätt att ge presstöd. Frågorna som ställs i brevet är ganska försiktigt hållna. Det beror på
20 att det inte finns någon motsvarighet till det svenska presstödet i andra EU-länder. Det är
21 alltså något nytt som nu ska prövas. I vilket fall som helst är det här första steget i en kedja
22 som kan sluta i EG-domstolen. Regeringen har nu ungefär tre veckor på sig att besvara brevet.
23 Alternativen om vad som kan hända är tre: Regeringen kan ändra reglerna för att se om
24 kommissionen då godkänner presstödet eller kanske till och med avskaffar presstödet helt.
25 Eller så avgörs frågan om presstödet framtid till slut av EG-domstolen.

26 **Per Hedberg:** Reporter Herman Meltser.

27 Det blev en ny miljardförlust mätt i kronor för Volvo Personvagnar när ägarbolaget Ford
28 redovisade sitt tredje kvartal idag. För Fords del blev det en förlust på hela 2,9 miljarder
29 dollar, nästan en halv miljard är Volvos.

30 **Tommy Fredriksson:** Det blev en ny miljardförlust mätt i kronor för Volvo Personvagnar:
31 458 miljoner dollar före skatt, motsvarande 3,6 miljarder kronor i dagens dollarkurs.
32 Dollarkursens bergochdalbana spelar ett litet spratt här för under perioden har dollarn ökat i
33 värde med nästan en krona. Men även mätt i dollar blev det en kraftig ökning av förlusten från
34 minus 167 miljoner dollar tredje kvartalet 2007 till minus 458 miljoner 2008 alltså. Rapporten

Bilaga 2: Transkribering av *Ekot* 081107

35 bekräftar och befäster bilden av en industri i djup kris och Fords förlust blev 2,9 miljarder
36 dollar motsvarande nästan 23 miljarder kronor i dagens dollarkurs. Frågan är hur länge till
37 Volvos värde varar? Enligt vad Ford uppger i delårsrapporten beror Volvos förlust på en
38 ogynnsam utveckling för produktmix och försäljningsvolym. Det betyder i klartext att vissa
39 av Volvos modeller är gamla lågsäljare eller är stora och bränsleslukande och lågsäljare i den
40 snabbt försämrade konjunkturen. Och Volvos försäljning föll med nästan en hel miljard dollar
41 från 3,8 till 2,9 miljarder på ett år. Volvo tillverkade 72 000 bilar under tredje kvartalet, det
42 var en minskning med 21 000 jämfört med samma period 2007. Och under fjärde kvartalet i
43 år planerar Volvo att producera 77 000 bilar. Det är en minskning med 40 000 jämfört med
44 förra året och detta leder till redan aviserade neddragningar med 6000 anställda hos Volvo
45 PV.

46 **Per Hedberg:** Reporter Tommy Fredriksson.

47 Mer från New York nu. Vår korrespondent Daniel Alling. Daniel, hur pass illa ställt är det
48 med bilindustrin i USA?

49 **Daniel Alling:** Ja ett kort svar är helt enkelt att det är mycket illa. Det är inte alls överdrivet
50 att säga att det faktiskt är farligt nära konkurs för till exempel Chrysler som har stora
51 finansiella problem och likviditetsproblem, det vill säga problem att klara av den löpande
52 verksamheten, att betala den. Det är så illa att dom tre företagen vädjar om nya lån hos
53 regeringen. Man vill ha ytterligare 50 miljarder dollar i lån, har tidigare fått 25 miljarder
54 men man behöver alltså ännu mer för att bara klara verksamheten, det vill säga betala
55 sjukförsäkringar för dom anställda och löner och så. Man hade möte igår med kongressens
56 ledare där man vädjade om detta, vi får se om det kommer nått besked om det. Ford
57 rapporterar idag som sagt en förlust på drygt 20 miljarder kronor för tredje kvartalet, General
58 Motors väntas göra likadant bara om nån timme här när deras rapport kommer för tredje
59 kvartalet. Och allt det här beror alltså på minskad lönsamhet och minskad efterfrågan på dom
60 här bilarna som tillverkas, dels för att dom är fel modeller och dels för att det i tider av kris så
61 minskar ju efterfrågan på dom här produkterna också.

62 **Per Hedberg:** Hur påverkas ekonomin då i USA av dom här skakiga siffrorna?

63 **Daniel Alling:** Ja det går dåligt alltså, idag kom nya siffror som visar att arbetslösheten steg
64 till 6,5 procent under oktobermånad, alltså högsta siffran på 14 år. Idag har Barack Obama
65 som vald president sin första presskonferens, den ska handla om ekonomi. Vi får se om han
66 redan nu utlovar nya ekonomiska åtgärder. Många hoppas på det i alla fall.

67 **Per Hedberg:** Och vi återkommer förstas till detta. Tack så länge Daniel Alling från New
68 York.

Bilaga 2: Transkribering av *Ekot* 081107

69 Så gäller det det svenska försvaret som regeringen nu vill stöpa om. Idag lämnade man över
70 underlaget till försvarsmakten. Tanken är att försvaret ska bli snabbare och mer användbart
71 genom fler anställda soldater och bättre samarbete mellan olika sorters förband.

72 Försvarsminister Sten Tolgfors:

73 **Sten Tolgfors:** Nu har vi ju sett en situation i vår omvärld där hela krig kan utspela sig på
74 fem dagar. Då ska vi ha ett försvar som fortsatt har god uthållighet men vi behöver lägga till
75 ett perspektiv, det vill säga ett omedelbarhetsperspektiv, ett här-och-nu-perspektiv för att
76 också bättre kunna värna Sverige i framtiden. Men det handlar också om att kunna göra
77 insatser så väl nationellt som internationellt.

78 **Mats Eriksson:** Fler förband ska omedelbart kunna sättas in för att skydda Sverige eller i
79 internationella fredsuppdrag. Det är beskedet i dom planeringsanvisningar som regeringen
80 idag lämnade till försvarsmakten och som beskriver inriktningen av Sveriges försvar från
81 2010-2014. Viktiga delar är att värnplikten skrotas och ersätts av frivillig militärutbildning
82 och att ett system med soldater som är anställda under några år införs. En grupp ska hela tiden
83 arbeta hos försvarsmakten och mycket snabbt kunna sättas in på uppdrag i Sverige eller
84 utomlands. En andra grupp kontraktsanställda ska växla mellan civilt arbete och ett antal
85 internationella uppdrag. Resten som utbildas kan gå till hemvärnet eller dom nationella
86 skyddsstyrkorna som det nu ska kallas. Att anställa soldater, om än under en begränsad tid, är
87 en mycket stor förändring jämfört med dagens värnpliktsbaserade försvar. Alla sju
88 riksdagspartierna var överens om inriktningen i försvarsberedningen men nu börjar
89 socialdemokraterna tveka eftersom det kan bli dyrt att anställa soldater under utbildning.
90 Försvarsutskottets ordförande Anders Karlsson befarar att det blir ett dyrt och litet försvar.

91 **Anders Karlsson:** Går man in på ett yrkesförsvar som det här pekar på, så är det ju
92 kollektivavtal som måste gälla och då blir det löner från första dagen till oerhört stora
93 kostnader istället för att vi har en plikt där vi utbildar många och samtidigt får vi då behålla
94 den folkliga förankringen.

95 **Mats Eriksson:** Men försvarsminister Sten Tolgfors tror inte att förslaget spräcker budgeten.

96 **Per Hedberg:** Reporter Mats Eriksson.

97 Enligt diskrimineringsombudsmannen så utsätts Sveriges nationella minoriteter, till exempel
98 samer, för diskriminering i skolan. Det har vi rapporterat om tidigare idag. Och enligt
99 skolminister Jan Björklunds statssekreterare Bertil Östberg, så beror dom här bristerna på den
100 förra regeringen.

101 **Bertil Östberg:** Ja, problemet är ju att när den förra socialdemokratiska regeringen la fram
102 förslaget om att det skulle finnas fem nationella minoriteter så införde man ju inte dom

Bilaga 2: Transkribering av *Ekot* 081107

103 ändringar som krävdes i den svenska lagstiftningen för att man skulle leva upp till dom här
104 internationella konventionerna. Det håller vi nu på att rätta till.

105 **Erik Rängström:** Hur rättar ni till det?

106 **Bertil Östberg:** Ja vi tog ett stort steg förra året här då vi dels slopade kravet om att det måste
107 finnas minst fem elever i kommunen för att man ska erbjuda modersmålsundervisning och
108 dessutom så slopade vi då kravet på att språket ska vara ett dagligt umgängesspråk i familjen
109 utan det räcker bara att man har vissa kunskaper.

110 **Erik Rängström:** Sveriges samer, romer, sverigefinnar, judar och tornedalningar får inte den
111 modersmålsundervisning som dom har rätt till, det visar DO:s rapport. Rapporten visar också
112 på rena trakasserier i den svenska skolan. Enligt DO förekommer det fortfarande till exempel
113 tillmälen så som lappjävel och zigenarbarn. Oacceptabelt, det säger Bertil Östberg på
114 utbildningsdepartementet.

115 **Bertil Östberg:** Ja, trakasserier är alltid oacceptabla och det måste man ju självklart motverka
116 kraftfullt.

117 **Erik Rängström:** I vår ska regeringen lägga fram en minoritetspolitisk proposition som är
118 tänkt att ta ett helhetsgrepp på dom problem som dom nationella minoriteterna står inför.

119 **Bertil Östberg:** Det vi diskuterar där är så att säga ytterligare åtgärder här för att stärka
120 minoriteternas rätt till modersmålsundervisning.

121 **Per Hedberg:** Statssekreterare Bertil Östberg på utbildningsdepartementet. Skolminister Jan
122 Björklund har inte själv velat kommentera Diskrimineringsombudsmannens rapport idag.
123 Reporter Erik Rängström vid SR Sisuradio.

124 Här slutar kvart i fyra Ekot. Ola Henriksson producent. Nu vidare till Petter Lind på SMHI för
125 sjöväder.

Bilaga 2: Transkribering av *Ekot* 081107